

Participació i protagonisme.

Sunta Sogas i Xavi Gual

Els mestres i les mestres diem que volem una escola participativa i democràtica per formar ciutadans responsables.

En la vida de l'escola els nois i les noies tenen espai i temps per proposar, per decidir, per consensuar?

En què els deixem decidir? Sobre les normes de convivència?

Sobre la gestió del temps?

Ells i elles se senten protagonistes del seu aprenentatge?

A la mesa 2 "Participació i protagonisme" vàrem centrar-nos en com els alumnes de les nostres escoles participen i són protagonistes del seu aprenentatge, de la vida quotidiana de l'escola, de la convivència, etc. i per fer-ho tres escoles ens varen presentar com treballen. Aquestes escoles varen ser:

- **CEIP Barrufet** de Barcelona.

Ens varen parlar de com treballen "L'autoavaluació". Va ser una experiència molt interessant ja que aquest aspecte encara avui dia està poc introduït a les nostres escoles. Ens varen mostrar com en la seva escola és un aspecte generalitzat a tots els cursos i incorporat al Projecte Educatiu.

- **CEIP Àngels Garriga** de Barcelona

Aquesta escola ens va explicar, "La participació dels alumnes en la decisió de les normes de convivència i regulació de la vida escolar". En aquest cas varen ser els propis alumnes de l'escola els que ens ho explicaren.

- **ZER del Baix Ter** del Gironès (amb les escoles l'Aixart de Cervià de Ter i St. Jordi de St. Jordi Desvalls).

Els mestres d'aquesta ZER ens ajudaren a entendre com treballen la participació i el protagonisme dels alumnes en escoles petites, amb alumnes de diferents edats en una mateixa aula i com la participació i protagonisme dels alumnes d'aquestes escoles pot ser "exportable" a altres tipus d'escoles.

Per començar vàrem situar els dos conceptes. Què ens diu el diccionari?

Participar: Tenir, prendre part en alguna cosa. Tenir quelcom en comú amb una cosa.

Sinònims: Col·laboració, intervenció, contribució, cooperació, ajut, ajuda, contribució, ...

Protagonista: Personatge principal d'un fet, d'una cosa.

Sinònims: personatge, heroi, actor, ...
(Antònims: figurant, comparsa, ...)

És indubtable que ningú de nosaltres posaria en dubte aquests dos termes com a fets diferenciadors d'una manera de fer escola, de treballar en una aula. És per això que el punt de partida de la mesa no va ser parlar de la importància dels dos termes, de com és necessari aquesta manera de treballar. Les nostres escoles, i això és un fet que ens identifica, ja parteixen d'aquest fet: LA PARTICIPACIÓ I

PROTAGONISME dels alumnes en la vida de les nostres escoles i en el funcionament, organització i desenvolupament de la vida de les nostres aules.

PUNT DE PARTIDA

Quin hauria de ser el punt de partida del debat de la nostra mesa?

Hi ha unes preguntes que ens van ajudar a situar el debat:

- **Quan, com, en què participen els nostres alumnes?**
- **Quan, com, en què són protagonistes els nostres alumnes?**

Hauríem de diferenciar, quan els alumnes participen perquè responen a les preguntes dels mestres i quan la seva participació és fruit d'una manera d'entendre l'ensenyament. Quan la seva participació es queda en suggerir, en proposar i quan la participació es converteix en decidir què fer, com fer-ho, ...

El tema del protagonisme, és semblant. Quan els mestres fem protagonistes als alumnes o bé quan se senten protagonistes pel fet d'estar enfocats així el treball en aquella aula. Protagonistes, vol dir ser el centre en el que gira el treball.

També ens podríem plantejar quin tipus de protagonisme potenciem, l'individual?, el col·lectiu? Ambdós? En quins moments i com?.

Totes aquestes preguntes varen ajudar-nos a començar la reflexió que tots junts, les tres escoles que presentaven el seu treball i els mestres que assistíem a la mesa, vàrem fer al llarg dels dos dies.

Aquesta reflexió conjunta ens portà alguna resposta, potser no la mateixa per tothom, però també altres preguntes. Ara us presentem algunes d'aquestes reflexions (respostes, preguntes) que sorgiren durant el debat.

1:- Quins són els valors, les actituds, els coneixements, ... que han de tenir els nens i nenes en aquesta societat?

En funció de la resposta que ens donem plantejarem (nens, mestres, famílies i societat) una escola amb una especificitat determinada.

2:- El grau de protagonisme i participació dels alumnes estarà en funció (entre d'altres variables) del tipus de relacions que s'estableixin entre alumnes i mestres i entre alumnes.

I a més serà determinant en el fet de sentir-se protagonista del seu aprenentatge i del dels altres.

3:- Participació i protagonisme comporta una colla de valors al darrere: responsabilitat, autonomia, capacitat de diàleg, capacitat de decisió, prendre consciència d'un mateix i dels altres, ...

4:- Els mestres acompanyem els alumnes però en definitiva són ells els protagonistes de la construcció del seu futur.

5:- Si el que fem a primària no té continuïtat a la secundària val la pena fer-ho? Sí, perquè cada etapa té sentit per ella mateixa.

6:- La vinculació nens, mestres i famílies en un mateix procés facilita el procés de construcció del seu camí educatiu i personal

7.- Si els nens i nenes perceben que confiem en ells, que els creiem capaços en decidir i executar aspectes del seu aprenentatge, ells responen amb escreix.

8.- Quan ells han d'explicar a altres companys i mestres aspectes que han treballat a la classe, això els suposa una necessitat d'afiançar el que saben, s'han de plantejar com explicar-ho, s'han de situar en el lloc de l'altre, ... i per tant fan un aprenentatge més significatiu.

9.- Donem-nos i donem als alumnes temps. Siguem flexibles en les diferents organitzacions de temps i espai, metodològiques, ...

10.- Els alumnes volen i necessiten autonomia. El fet de potenciar les interaccions faciliten i demanen molta autonomia. els mestres no som els únics que els "acompanyem" en el seu procés d'aprenentatge.

11.- Els nens i nenes poden participar en multitud d'aspectes:

- Pla d'acollida
- Elaboració de material pels altres
- En la gestió del temps i de l'espai.
- En l'avaluació
- En l'acompanyament a sortides
- En els aprenentatges (padrins, ...)
-

Es considera important potenciar l'orgull de grup. Que se sentin partíceps com a col·lectiu

12.- La importància dels vincles afectius en el seu procés maduratiu fa que sigui necessari que a l'escola es facilitin activitats, estratègies, situacions, ... que ajudin a la seva consecució. Hi ha d'haver un clima de confiança, els alumnes han de sentir que els mestres confiem en ells.

13.- La participació no es produeix per decret, ve donada per l'ambient, per l'aire que es respira, pels vincles afectius, per les relacions que en el dia a dia es creen a la classe, a l'escola, ...

14.- La importància d'establir activitats fixes (reunió de delegats, consell de classe, ...) que permeti als alumnes i als mestres debatre, consensuar, reflexionar sobre la vida quotidiana a l'escola i a l'aula, per crear una cultura democràtica de la gestió.

15.- Quan les decisions provenen dels mateixos alumnes, és més fàcil que s'assumeixin i que les gestionin ells mateixos.

16.- Les actituds i els valors que volem que els alumnes adquireixin no les aconseguirem a base de discursos, cal possibilitar situacions on s'hagin de posar en pràctica.

17.- L'assemblea de delegats d'escola facilita i ajuda els alumnes a ser més empàtics, i proporciona el coneixement de la vida de les altres classes, del que treballen i per tant es pot crear una xarxa de comunicació entre aules, entre alumnes.

18.- El fet de sentir-se grup, de sentir-se que es forma part d'un projecte és bàsic. I en aquesta línia cal possibilitar que tots i cadascú/na de manera individual i de grup, en petits o grans detalls, sentin que han ajudat a tirar endavant aquest projecte.

20.- El pati és un lloc educatiu per excel·lència. Cal que s'aprofiti com a joc però també com a espai de construcció de la personalitat.

21.- La participació i implicació dels alumnes és educació per la pau. Els conflictes esdevenen menors.

22.- En entorns durs cal traspasar l'àmbit de l'escola, ampliar la xarxa amb serveis socials, EAP...

En definitiva, es van apuntar molts aspectes que ens permeten seguir reflexionant per fer evolucionar i progressar l'escola. Que d'això es tracta, oi?.